

Avantajele sectorului turismului în Republica Moldova

Analiza sectorului turismului moldovenesc în perioada 2003-2010 evidențiază un șir de **avantaje competitive, tendințe pozitive și progrese de etapă**. Succint sunt prezentate acestea repartizate pe compartimente după cum urmează:

Evoluția cadrului instituțional pentru domeniul turistic Sectorul de turism este gestionat de o autoritate națională distinctă subordonată direct Guvernului. ANT are propriul Colegiu și este asistată de Consiliul consultativ de turism. Gestionează bugetul public pentru necesitățile de dezvoltare a turismului. Politicile publice promovate în turism sunt focusate pe dezvoltarea turismului intern și receptor, sporirea imaginii turistice a țării, susținerea IMM pentru diversificarea economică locală.

Legislația Republicii Moldova în domeniul turismului Cadrul general de reglementare favorizează dezvoltarea antreprenoriatului, inclusiv în turism. Republica Moldova are una dintre cele mai avansate legislații de turism din țările CSI, iar criteriile de clasificare a unităților de primire a turiștilor este euroconformă. La fel se încurajează investițiile în zonele turistice naționale.

Elaborare și implementare documente de politici pentru turism Turismul moldovenesc are o acoperire bună cu instrumente normative. Acestea au devenit mai clare odată cu actualizarea actelor normative.

Promovarea investițiilor Turismul moldovenesc devine un sector interesant pentru investiții datorită simplificării cadrului regulator în Republica Moldova, politicilor publice de favorizare a industriilor exportatoare de servicii, focusării pe sporirea avantajelor competitive a țării, susținerea proiectelor de vizibilitate pozitivă a țării pe piețele țintă. Donatorii importanți pentru Moldova susțin proiecte de amploare pentru reabilitarea infrastructurii generale rutiere și de acces la servicii calitative. Cifra de afaceri în sectorul turistic este în creștere și a depășit 2367,6 mln lei în 2010. Investițiile sunt în creștere și au constituit în 2010 în hotelărie 6%, iar la intermediari – 2,2% din cifra de afaceri, sau peste jumătate din valoarea profiturilor. Astfel în ciuda crizei economice și stagnării în sector, antreprenorii investesc susținut în dezvoltarea afacerilor.

Colaborarea internațională În ultimii 8 ani Moldova a depus eforturi susținute pentru participarea în cadrul unor parteneriate reprezentative pentru turism. ANT reprezintă țara în 3 Acorduri multilaterale de turism precum și gestionează 22 acorduri bilaterale în domeniul turismului semnate cu țări generatoare de vizitatori. În ultimii 8 ani au fost încheiate 14 acorduri bilaterale, cu alte 46 țări se poartă negocieri pentru acorduri de turism. ANT au promovat cca. 40 propuneri de proiecte în domeniul turismului, în prezent participă la implementarea a 4 proiecte. ANT promovează o participare permanentă la târgurile de turism din România, Rusia, Marea Britanie și Germania.

Evoluția performanțelor domeniilor specifice turismului Turismul este un sector complex care asigură ospitalitate comercială vizitatorilor țării, valorifică economic non-degradant patrimoniul atractiv important, diversifică economia locală, asigură servicii de recreație populației și vizitatorilor. Turiștii moldoveni asigură într-o măsură tot mai mare dezvoltarea sectorului, iar necesitățile acestora sunt tot mai solicitante din punct de vedere calitativ. Moldovenii reprezintă segmente importante pe piața turistică a unor țări din regiune.

Tur-operatori și agenții de turism Intermediarii de turism din Moldova sunt cei mai mari consolidatori organizați ai fluxurilor de turiști și excursioniști pe traseele naționale și regionale. Activitatea lor este vizibilă prin sporirea continuă a mobilității moldovenilor prin regiune. Numărul companiilor de turism este în creștere, care asigură încasări dinamice pozitive din turismul organizat de ieșire.

Incasările din deservirea turiștilor cu motivație afaceri au o dinamică generală pozitivă, însă sunt expuse mai puternic factorilor externi. Turismul de agrement pentru străini în Moldova a avut la fel o dinamică pozitivă încrezută cu o creștere ușoară de cca. 8,6% anual.

În perioada 2003-2010 moldovenii au cheltuit în străinătate tot mai mult (în medie cu cca. 45% creștere anuală decât anul precedent). În Moldova sumele zilnice a moldovenilor cheltuite prin agenții au crescut anual cu 38,5%. Astfel turistul moldovean este cel mai important client a agențiilor naționale de turism.

Structuri de primire turistică cu funcții de cazare și servire a mesei În RM sunt active 250 de unități de cazare cu un fond de cazare de 28370 locuri. 3/5 sunt structuri de odihnă cu un fond de cazare de 75,5% din total, 116 structuri de cazare activează permanent. Sectorul hotelier a restabilit numărul de cazări la nivelul anului 1998 după un declin major, a angajat mai mult personal, a introdus pe piață un nou fond de cazare, inclusiv în afara municipiului Chișinău. În Chișinău s-a mărit numărul de unități de cazare cu 67,7 %, inclusiv s-a mărit de 3,9 ori num. de hoteluri. 97 săli de conferințe sunt în structuri de cazare în RM, inclusiv 53 în structuri cu confort de 3-5 stele.

Sistemul național de clasificare instituit în 2003 permite activitatea de cazare în 12 categorii de unități. În 10 ani s-a dublat numărul de unități de cazare, inclusiv s-a mărit de 4 ori num. de hoteluri, iar structurile de odihnă au crescut cu 36,2%. S-a investit în ultimii 10 ani de 3 ori mai mult în construcția de structuri de cazare cu regim permanent. Investițiile sunt în special promovate de companii private.

Organizarea activității de excursii. Activitatea ghizilor Republica Moldova este o țară mică cu o diversitate mare de obiecte de interes turistic amplasat la distanțe mici de la principalele orașe – centre hoteliere. Excursiile permit vizitatorilor să cunoască direct atracțiile turistice ale diverselor destinații din Moldova. Un număr important din vizitatorii țării din rețeaua organizată de turism procură excursii de la agențiile de turism naționale, iar excursionistul național formează cel mai mare contingent. În 2010 pe traseele excursioniste din țară au călătorit 8370 moldoveni sau 22,9 persoane zilnic.

Excursiile în Republica Moldova rămân produse turistice eftine și accesibile unui număr mare de clienți. Costul acestora variază de la 6-7 euro/pers în grup pentru o excursie de pînă la 100 km tur-retur pînă la 50-60 euro/pers în grup la o degustație de vinuri. Excursiile cele mai solicitate rămân: vinării, Chișinău, mănăstiri, care formează oferta generală pentru turismul intern și internațional de intrare.

Transport auto Republica Moldova este străbătută de importante artere rutiere, care leagă țara de piețele din regiune. Puncte de acces în țară sunt repartizate relativ uniform pe perimetrul frontierei de stat, fapt care avantajează traficul internațional de pasageri. În anul 2010 au intrat în țară cca. 5 mln moldoveni și cca. 1,88 mln cetățeni străini (27,43%).

Rețeaua internă de drumuri auto este relativ diversificată. În programul de reconstrucție a drumurilor, reparația acestor artere reprezintă o prioritate, și drept consecință pînă în 2014 vor fi reparate un număr importante de trasee turistice naționale.

Transportul auto este cel mai des utilizat mijloc de deplasare spre Moldova și pe teritoriul țării. Companiile de turism, dar și alți organizatori de călătorii, preferă în 2/3 transportul auto pe rute internaționale și 100% pe rute interne.

Agențiile de turism au elaborat un sistem de trasee turistice naționale, 7 dintre care sunt parte a unui program național "Drumul vinului", alte 5 au fost detalizate de către ghizii naționali. Majoritatea

traseelor funcționale au un grad mare de utilizare a drumurilor naționale, la care sunt conectate pînă la 10% din drumuri locale (cu segmente de proastă calitate de maxim 2-3 km).

Transport feroviar Republica Moldova este conectată cu principalele orașe din regiune. Recent s-au construit un segment de cale ferată între Cahul și Giurgiulești, astfel parcursul total al CFM constituie 1157 km. Cursele interne circulă zilnic și asigură conectivitatea cu localitățile pe segmente importante. Strategia infrastructurii transportului terestru pe anii 2008-2017 prevede acțiuni de reformare a CFM.

Transport aerian Transportul avia înregistrează în Republica Moldova în ultimul timp o dinamică susținută cu o rată anuală de creștere de cca. 32%. Aeroportul Internațional Chisinau renovat corespunde standardelor internaționale și deservește o rețea semnificativă de linii aeriene. 15 companii aeriene ale Republicii Moldova și straine prestează servicii de transport pasageri prin curse regulate și charter, asigurând legături directe cu 26 de destinații (creștere cu 23%), iar cu transbordări - cu majoritatea țărilor lumii. Cele mai populare destinații sunt Moscova (26,75%), Istanbul (11,90%), Antalya (5,93%), Viena (5,65%), München (5,55%) și Verona (5,27%). În ultimii 8 ani parcul de aeronave din țară a sporit cu cca. 16% numărul navelor pentru pasageri. Aeroportul Internațional Chișinău și-a elaborat un Master Plan pentru perioada 2010-2030, care include valorificarea mai eficientă a poziției sale, atragerea de noi curse și companii, utilizarea activelor, îmbunătățirea infrastructurii la sol, modernizarea parcului de aeronave.

Transport fluvial Două căi navigabile interne de importanță internațională de categoria E sunt în Republica Moldova pe Nistru și Prut, la fel țara dispune de un sector (430 m) al malului pe fluviul Dunărea.

Rîurile care oferă trasee navigabile de cca. 558 km (41,2%) pe Nistru pe segmentul Palanca-Dubăsari-Soroca, iar pe Prut – traseul Giurgiulești – Ungheni. Aici sunt situate porturile: Portul Fluvial Rîbnița; Portul Fluvial Bender; raionul de mărfuri Varnița; Portul Fluvial Ungheni, Portul de pasageri Giurgiulești și alte cheiuri. Complexul portuar Giurgiulești se încadrează în coridorul VII pan-european, coridorul TRACECA și poate fi utilizat nu numai pentru importul și exportul mărfurilor în/din Republica Moldova dar și pentru tranzitul pasagerilor în/din UE și alte state a bazinului Dunărean.

Atracții turistice antropice și naturale Atracțiile naționale sunt principalii motivatori pentru călătorii pe teritoriul Moldovei. În Moldova sunt peste 15 mii atracții turistice antropice și peste 300 arii naturale importante. Dezvoltarea obiectelor patrimoniului turistic se asigură prin amenajarea turistică teritorială în conformitate cu documentația de urbanism și amenajare a teritoriului (PATN, 2008).

Suprafețele împădurite reprezintă pentru Moldova un potențial important de atracție a turiștilor (cca.11,6% din teritoriul țării). Cca.45% din total sunt pădurile de recreare și cele destinate conservării naturii și trebuie să servească pentru activități excursioniste, agrement organizat și tratament balnear ca alternative diverselor tipuri de turism neorganizat. Amenajările turistice pentru zonele naționale de agrement aferente bazinelor acvatice (Vadul lui Vodă, Soroca, Vatra, etc.) sunt reglementate clar în Moldova. În țară există un sistem complex de arii naturale sub protecție de stat: 12 categorii de zone naturale protejate (peste 66,5 mii ha), din care fac parte 178 de diverse tipuri de rezervații, 130 monumente ale naturii și 433 arbori seculari.

În Moldova au fost atestate câteva mii de stațiuni preistorice, circa 400 seliști tripoliene (~ 5-6 mii de ani în urmă), circa 50 grădiști fortificate antice, circa 500 seliști medievale timpurii, numeroase cetăți medievale din pământ, 6 cetăți medievale din piatră (în diferite stadii de conservare), peste 1000 monumente de arhitectură protejate, circa 50 mănăstiri ortodoxe.

Atracțiile turistice amplasate în localități (mănăstiri, biserici, complexe muzeale, parcuri) beneficiază de drumuri locale de acces relativ întreținute pe parcursul întregului an.

În Moldova sunt activi cca. 20 ghizi profesioniști de turism, care cunosc traseele spre atracțiile naționale, și sunt angajați de cca. 85 agenții de turism din Chișinău și instituțiile de învățământ. Sunt cca. 340 ghizi locali care de regulă sunt angajați ai muzeelor locale și practică la solicitare excursii extramuzeale spre unele atracții specifice locului. În raza de 30 km de la oricare obiect turistic din Moldova poate fi angajat un ghid local.

Organizarea odihnei și agrementului În prezent pe teritoriul Republicii Moldova este instituit un sistem de zone de recreere aferente bazinelor acvatice de importanță națională. Plajele reprezintă forma cea mai des utilizată a zonelor de recreere aferente bazinelor acvatice. 11,8% din călătorii interni apelează la o agenție pentru organizarea odihnei pe teritoriul național. ¾ din fondul de cazare în Moldova este specializat pentru odihna cetățenilor țării și a oaspeților ei. 57% din locuri de cazare sunt concentrate în taberele estivale pentru copii și 18% în baze de odihnă. Numărul în creștere de consumatori în tabere, introducerea în circuitul turistic a noilor capacități, crează oportunități pentru relansarea mai multor destinații turistice.

Informatizarea domeniului Web-urile turistice moldovene conțin informații generale despre Moldova, au un caracter complex și sunt accesibile principalilor piețe țintă. Recent se implementează sistemul informatic *E-Turism* care are drept scop restructurarea sistemului informațional în turism, inclusiv extinderea softului existent pentru includerea activităților de promovare, dezvoltare și autorizare, creare și administrare a bazei de date integrale privind destinațiile turistice, circulația turistică, structurile de cazare, elaborarea ghidurilor structurilor și a agențiilor de turism din Moldova, implementarea Contului Satelit în Turism și elaborarea ghidului investitorului în turism și al fondurilor de susținere a ramurei.

Pregătirea de specialitate a cadrelor Mai multe instituții de învățământ licențiate pregătesc cadre pentru industria turistică. Perfecționarea cadrelor în turism este asigurat de Centrul National de Perfecționare a Cadrelor din Industria Turismului.

În hotelărie întreprinderile cheltuie mai mult (cu 63% spor anual, exceptând perioada post criză) pentru formare profesională a angajaților. Acțiunile din SDT pentru crearea unei Școli de hotelărie rămân valabile în continuare.

Repartizarea fluxurilor turistice pe teritoriul național și impactul acestora Numărul cetățenilor străini intrați în Moldova în 2010 a crescut pînă la 1886,3 mii persoane, sau de 5,3 ori comparativ cu anul 2003. Rata de creștere anuală a intrărilor străinilor în țară este de 65,9%. Totodată a crescut și mobilitatea cetățenilor moldoveni, astfel în perioada 2003-2010 aceștea au traversat frontiera de stat cu diferite scopuri de 3,3 ori mai intens ajungînd la cca. 5 mln persoane. Repartizarea fluxurilor de vizitatori străini este de cca. 28,1% din România și UE, 62,9% din Ucraina și alte țări CSI.

În ultimii 8 ani numărul persoanelor cazare în raioane a crescut cu 49,4%. În raioane sunt 127 unități care au cca.50,8% din întreaga capacitate de cazare a țării. În capitală sunt concentrate marea majoritate a hotelurilor de 3*, 4* și 5* și cca. o jumătate din numărul unităților de cazare estivale, precum și cca.30% din numărul de paturi din structurile sanatoriale.

În ultimii ani au apărut un șir de hoteluri mici private construite în stilul vilelor urbane, care corespund într-o mare măsură cerințelor de clasificare, și-au creat o clientelă proprie și promovează în prezent pe

piața hotelieră a Moldovei oferte competitive. Câteva dintre cele mai mari hotele din Chișinău au fost parțial sau total renovate.

Evoluția pieței turismului intern Strategia de dezvoltare a ramurii are obiectivul de bază promovarea turismului intern. Turistul moldovean călătorește prin țară 6-8 zile în mediu, datorită ponderii mari a unităților estivale de cazare pentru copii. Valoarea încasărilor în turismul intern au crescut de 2,2 ori de la 39,77 mln lei (2003) la 83,88 mln lei. Incasările zilnice ale agențiilor de turism per turist intern au crescut de 3 ori – de la sub 100 lei/zi la peste 306 lei/zi. Astfel, turistul național în destinații naționale este un client sigur și cu potențial mare de creștere.

Evoluția pieței turismului receptor Strategia de dezvoltare a turismului promovează acțiuni pentru încurajarea turismului internațional de intrare. În turismul receptor străinii cheltuie prin agenții de cca. 2,2 ori mai mult în 2010 decât în 2003, iar după criza din 2009 consumul s-a restabilit relativ repede. Turistul străin în destinații naționale este un client sigur și cu potențial de creștere. Motivația călătoriilor străinilor s-a modificat calitativ prin creșterea ponderii călătoriilor de agreement, tratament și vizitare a vinărilor în Moldova. Evoluția cea mai spectaculară a avut-o vizitele pentru tratament, care s-au mărit de 2,9 ori cu o rată anuală de creștere de 23,7%.

Proveniența turiștilor străini este la 1/3 din CSI, iar 2/3 din țările UE și SUA, ponderea cărora a crescut în 8 ani până la 3/4. Romania, Rusia, Ucraina, Turcia și SUA furnizează stabil o cotă de cca. 50 - 65% de clienți pentru oferta turistică națională.

Promovarea Republicii Moldova ca destinație turistică Republica Moldova devine cunoscută ca destinație turistică mai înainte ca turistul să ajungă în țară. Sursele info cele mai accesibile sunt pagini web, participări la expoziții regionale specializate și publicații dedicate. Standurile industriei turistice moldovenești sunt prezente permanent sau sporadic la importante expoziții regionale.

Banii publici sunt planificați și alocați în Bugetul de stat pentru Agenția Turismului prin programul „Dezvoltarea turismului”. În anul 2010 au fost alocate surse în proporție de 7,9 lei publici per turist atras în destinațiile naționale.